

Људи с Кашикаре

Насеље се звало Горња варош, али о вароши није
могло бити ни помена: на узвишици која се постепено дизала из главне ^{улице}
малог градића, то је био само окрајак градића, заправо село. Становници,
кућепоседници и остали, пука сиротиња, оновременска потиштена сиротиња: наг-
ничар, слуга, кочијаш, вешерка, овде-онде занатлија са радионицом у ћошку ^{кућине},
занатлија за преко нулне оправке обуће, одела, посуђа, дакле сам мајстор-крта..
Њеп положај узвишице ^и јевтиноћу земљишта утврдио је ^{неки} марвени лекар, који је ^{то}
чео туда да пролази у нови погор стоке за клање; а некада се и возио туда, на
шинтерским колицама, која су мртве и још мало живе псе носила на ^{Кереће} гробље.
Густ багрем је растао по том гробљу без хумки, и силне пчеле су зујале над
покојницима. Али људи ^{хотели} тако да местима дају ружна имена. Ветеринар је
био човек који је имао прилично новца: тада су још небројене свиње ^и пифе-
ване из Србије у суседну монархију; Србија је добро плаћала комисију за ^{пре-}
глед свиња, а председника комисије, ветеринара, још и мазина. Купио је ветери-
нар лепо земљиште на узвишици, петнаест степеница над нивоом варошице, али, ^{би-}
резно, ипак близу варошице, док се не види може ли се тамо становати, није ^{ли},
према јавном мишљењу, срамота ^и отићи у Горњу варош. Саградио је ветеринар ^{ле-}
по приземље, подзидао фасаду доста испод теренског нивоа, тако да је кућа с ^{гру-}
ма гледана изгледала као мало утврђење. Населио је башту; купио баштенски на-
мештај пре но што је и трава добро освојила; жена обесица на прозоре густе ^{ши-}
кане завесе; две ћерке свирају у клавир — просто вила, и једно господство!
Диве се рањ Горњој вароши. ^{преко које} Врже боље, преко пута, сазида кућу апоте-
кар и потуче ветеринара рекордно. Фасада куће двапута дужа, пред кућом поља;
тавански прозори округли, украшени, као ред медаљона; метеоролошка кућица — ^{нису}
људи бадава прозвали апотекара ^{Хасија} господин Васа-барометар, — и из куће се чу-
је клави-хармоника, риче као оркестар кад је апотекар добро расположен. Стадо-
ше нишати куће као печурке, све са ^{двима} рекордним тенденцијама, али и са ^{тенден-}
цијом остати ближе вароши, не отићи тамо међу оне свакојаке. Ускоро се ^{по}лизи-
читав кварт чудних кућа и ^{лепи} башта. Општина је новом насељу дала име Виле,
а Горњоварошани су прозвали насеље Дула ^{село} улица. Бунили се против ^и тако ^{уб-}
редљивог назива и полиција и прота, али воља народа воља божја, остаде Дула
^{село} улица. Виле су се ређале докле је трајао калдрисани горњоварош^{ки} друм. Тек
одатле ^{надаље} наређено је, има насеље убудуће да се зове Горња варош. Дакле

се сад тачно знало, што рекао апотекар: где почињу Црнци, они што живе у улици-
ма, по^у године једу пресно: лук, парадајс, воће и пубеније, а са својим некалдр-
мисаним друмом се боре као Давид са Голијатом, то јест савлађују га. Кад је
блато, прелази се преко на штупама; кад је снег и по^у делина дивота; кад је петља
прашина, ^{и гутају.} Ђорђоварошани зину добро и певају песму: да је тачно толико мање пра-
шине на друму; кад се лети краве и ови^е враћају кући, ~~улице~~ збогом! ^{сусе} ~~оде~~
~~тек~~ ^{като} ^{опет} сутра ^{опет} видети, кад се узвишана прашина снегне.

У општини је испртан нов план горњег дела варошине:
Виле, Ђорђа варош, Кашикара, Кереће гробље. Шта је била Кашикара? Један комад
потпуно ненасељене утрине, просечене средином пороном — не понором, није било
тако страшно, него пороном, сухим коритом поронулог потока, који је не сувише
давно туда жуборио, и окретала се на њему и мала воденица, тако мала да је ко-
ло било усправљено, а лопате по њему као кашике. Отуда воденица-кашикара, а по-
сле Кашикара над пороном. Виле су постале мода и градила се већ ^и паралелна
улица, ^{првих уз друм} ~~који се~~ ^{насељених.} У кварту виша це-
на земљишту је стално скакала. По закону зараде, почела је и Ђорђа варош не-
како да се тоалетира, па су кућице и плацеви и ту бивали скупи. Од Керећег
гробља, наравно, склањао се свако ко је мало држао на себе. Јевтиноћа је на-
вала само још на Кашикари. Једнога дана није над самим пороном кућерак, неок-
лепљен и неокречен, са два прозорчета, са баштином уском колико кући^{ца}, па мал-
чи^{ца} даље још ужом, врста репића за кућицом: тако је био измерен, обележен и
плаћен плац. Кућицу је градио сам власник, са женом, ^и једним вазда пијаним,
јевтиним зидарем, и са једним дечком који је материјал за градњу копао и ку-
пи^о у порону. Власник је био Ђорђоварошанин Сава Бајић, шустер по занату, не-
када крпа, а после поџонар, до чега је много држао увек, а најенергичније от-
кад је полигао своју кућу. Енергично је одбијао да "удара флека." — Не за-
мери, брате, ја и би, нисам душманин ни теби ни флеку, али ето жена не да, ве-
ли, зна се сад већ да ^{сам} ~~сам~~ специјалист. ^{чим} ^{сапу} окречим кућу, напи^с сапу над врата:
Сава Бајић врши само оправке ђонова. Пођи тамо до Кузмана, он ради флека
да не може лепше, свеједно да ли ће ти се флека лепити или шити. — Прионуше
Сава и жена, олепише, окречише, плавом зидарском оловком испиша ^{ме} ~~и~~ ~~и~~
Сава фирму. Собичак, кујничак, човек, жена и двоје деце. Праг пред кућом као
шампа, малчице се дрма, ^и ^и једне ^и ^и стране од старог српа ударена стругалица
за блато, ^и ^и друго стране укована ^и ^и крупно ^и ^и коњско ^и ^и ~~поштом~~ ^{поштом}. Имао је поџонар до-
~~ста~~ ~~посла~~, понекад и среће иако не у сразмери са потковицом. Купише нешто

[illegible]

Беше и увиђаја и истраге, али сви и све као у земљу пропали. ~~Власник, чуло се, побегло у Румунију.~~ Кућа остала пуста, зарасла у коров. У неке, буде уступљена општини, а општина одмах нађе ~~купила~~ купца. Јавио се Сави као будући комшија, чиновник Пантелија Рајић — тако се казао. Купио је, вели, кућу, наравно, са лугом, ^аоправиће је како могне, и доселити на Кашикару — кад ми ето бог не даде боље. — Сави је, као увек и свакога, срдечно дочекао и испратио, казао искрене речи. Заправо, није га испратио, јер чиновник Пантелија Рајић ~~није~~ по наређењу ћерке није улазио поћонару у кућу, ~~ка~~ ^{ако је Сави} назвао га пред кућу. Кад је гост отишао, Сави ~~у~~ са женом, у ствар, — Чиновник, на Кашикари — то је чудно. Он, наравно, чиновник не може купити кућу у вароши, али не може ни живети на Кашикари... Чиновник држи до себе... он до смрти станује у туђој кући, али живи међ господом... На шта ће то да изађе, не знам... А рек'о би, добар човек. Жена одмргну раменима неколико пута, и замисли се. Није у тај мах мислила на чиновника, него на кромпириште: да га комшија некако не смота. — Ама и боље је било без комшилука... Гледаш га, слушаш га, не знам право ко је и шта је: богат, сиромаш, добар, рђав, грабљив да узме туђе, ~~да~~ ^{да} да те остави да живиш како ти је бог дао...

Кућа се поправља, помало, на прекид. Пита Сави зидара ~~хте~~ ^{да} ли ^{је} бити ограде. Зидар се подругљиво смеје: — И без ограде тешко плаћа... оно, дасека има пун Дунав, само не пове се мрежом. — Ограду ипак наместише. Тад се први пут појавиша, да остане цело после подне, госпођин Ната, ћерка Пантелије чиновника. Ограду наместише како нико никада није: само с једне стране, према Савином кућерку. Сави се добродушно и паметно смеје: — Још нисам видео ограду која два краја не састави, и нема врата... Ајде, да ~~видиш~~ ^{закључа} шта ће даље бити. ~~Мена~~

~~Мена~~ је љута. — Одео се од нас... А канда ^{је} заповеда она помодарка... ~~када~~ ^{када} буде добар дан утрини и корову, а нама леђа... Господа ~~ка~~ ^{по крову, ка не знам} кад почне кврпати да ли пада киша или је лед... Неће ваљати тај комшију, ^{ка} видећеш... Али, пронаћи ћу ја ко је и шта је, јан је киша, јан је лед — сутра идем да перем степеништа у магистрату... Слушај, Сави, да учинимо што можемо и што не можемо да и ми њему подигнемо такву ограду, пред нос. — ~~Ната~~

~~Мена~~ не ваља одмах с комшијом у инат. Не замишља још људе: какви су по срцу, ако су луцнути ~~на~~ ^у глави... Шта се љутиш мени његова ограда спрдња.

кад дође зима, испречи се ^{на нос} снега који нико не чисти и нико не гази. Па онда, како се свет једнако мења, променио се с њим и аршин земље. Пронаша га деца ^{полако} неких нових Кашикарлија — продирао је ~~полако~~ живот ~~у~~ уз порон — а и деца из других ^у ули и буџака. Набије ^и се двадесетак дечака и девојчица, трче, скачу, чувају, док могу, кромпир. А кад забораве, шта ти ту нема: Свети Сава и Ђаво, Индиски океан и галије Александра Великог, поља, мора, буре, тамнице. Попудео и кромпир, сабио се уз ограде, Сава је те јесени вадио груде с муком подилазећи под плотове. По себи се разуме, тарбабе су ^и дец ишарана, побиле доста клинаша и ексера, повешана сваки отпадак и потрошак, а кад је нужно, било, ловљачица старе пигце и камење, и све после игре остављана где се нашло. Па су и одрасли почели да употпуњују сметниште. Не стаде кромпиришта, остаде само успомена и име. — Прођи, богати, кроз Савин кромпир. — Ваши то у Савин кромпир. — Престао човек да плаћа аренду — говори више зубима него језиком ^{се} госпођина Наталија Рајић, пробајући пред огледалом нов шешир који је сама начинила.

—^уа љу, ето, чиститу двапута док ваша страна једаред, само да ју-
де мир.— На одједаред, гледајући љупко у суседе које ~~уједаред~~ први ~~ијед~~ ^{ијед} ~~вигу~~
изблиза, одједаред, ^уса неочекивано развезаним језиком: — Ја овај све...
ја пипелу не могу да крим, девојку не могу да волим, пиво не могу да ~~чим~~,
ако није мир... Госпођицу љу ја ^упслушати, ако нешто устреба кад дође ~~вам~~
ред да чистите....

Ната Бајић га пресече потпуно ван тона, нечовечно, ~~даже~~ ^{даже}: —
Госпођицу сасвим изоставите, она неће чистити, и не чисти ни око своје ~~куће~~,
а камо ли по том љубришту, које сте ви, ваша кућа и направили, кад сте ~~ту~~
брили и сејали... Вадиле сте сипан кромпир, а рупе остављали. — Ната је ~~говорила~~
да ~~што~~ није видела, и што није ни било. На Бајићевима се ~~видело~~ ^{обозначило} чак и на Са-
виној жени, да ^и је нешто много заболело.

Ната је била бар седам осам година старија од Мирка. За-
право већ почела да матори. Иначе, изнуђавала је назив госпођице: ^епомоћнице, ~~Те~~
од сваке крпе вешта да нешто направи, носи шешир, с метлом је нико ван ~~куће~~
није видео. Преписује рецепте за ретку туршију, да би могла о томе ~~говори~~
и тачно нагати. Кућа јој је сасвим завртела главу. Што је ~~накући~~ ^{накући} дуг, ~~није~~
ма ~~три~~ ^{три}, није се сећала одговорности и дужности које чекају ~~на~~ и најскромни-
јег поседника; ~~ето~~ ^{ето} ~~на~~ пример, дужност да се чисти оно што граничи са ~~имамет~~,
или наређење од грађевинског одељења у магистрату да се ограда или доврши,
или сасвим уклони, како би се знало да ли је кућа на улици или у башти. ~~И~~ ^и ~~тако~~
даље. Кућа је ~~Нати~~ ушла у главу као магла у шупљину: испунила и замутила ~~се~~.
Ја сам јединица, стари ће умрети, кућа ће бити моја, ја сам удавача с имањем —
тако је фантазирила. И како је свако имање несрећа, Ната изгуби сваки ~~здрав~~
поглед у живот. Фантазира даље: Проси ће обијати врата, а ја — мало се ~~мо~~
играти с њима, а богам, немислим се скоро удавати... Још неко господар на ~~мо~~
ме добру. ~~Ако~~ ^{Ако} и оматорим, не мари, најивећу се, а кад хтелнем, удаћу се и ~~и~~
пос'о. — Магла је сметала да види да је већ оматорела, и да се проси не ~~јав~~
љају. Они из вароши, не траже младу на Кашикери, а горњоварошани не гледају с
поверењем у госпођице. За три године, Ната је имала три просне; свех је са
задовољством и презиром одбила. На се проси некако истребили, баш као што се
~~на~~ ^{на} ~~нагонском~~ ^{нагонском} емиграцијом у неком крају истреби нека дивљач. ~~Ната је ме~~
~~тако фантазирила~~ ^{тако} ~~да иза магла стоји свет~~ ^{да иза магла стоји свет} ~~како она жели.~~

Савин кромпир је остао запуштен буцак и ругло, и добијао
је мало пиша кад су Сава или Мирко некако ^{из} ~~из~~ благодарности за некадашњи

И видени су да се још може ^{видења отиш} ~~опет једна~~ некако истовремено на обе стране. ^{у осталим} Пирку ~~одатоме~~ неки ^{на рутинско} ~~углобови~~ ² ~~натечени~~ (2), али радио је, и чак

Плет једнога дана закон живота побогу као онај орах дох-
ватио обе куће. Миркова жена већ у годинама и са двоје одрасле ^{деце} напу-
стила мужа, а Кантелији отказаше помоћ, а човек још није умро. Да ли се нешто
изменило у ^устројству суда, да ли старац сувише дуго живи — тек пресекоше п^у-
ход. Старац ^и и уплашен и постиђен безмало клечи ^у пред ћерком и мрмља нешто,

Kad su poјeli i posledњи ostatak od Pantelijine gotovi-
 ne, stari je umro. Uklonio se pristojno sa tuђег имања, i nije dosadio ni si-
 rotištu. A nešto kasnije, opet u obema kuћama, промена. Мирко је довео много
 млађу од себе жену, старији син нађо напустио кућу, а млађи ^{се јавио} ~~оставио~~ да служи
 војску. ~~А~~ Ната ~~је~~ опет променила кирајџију: издала ^{целу} ~~сву~~ кућницу, сем оног со-
 бичка ~~она~~ матором апасу, који се међутим оженио. Мирко ударио дашчицу над
 врата и исписао: Мирко Бајић, поћонар, врши и све друге оправке. А Ната приби-
 ла на трећој страни огреде дашчицу: ~~Шваља~~, у авлији. ^{Јер} ~~Ту~~ је сад закон живота
 оставио ~~је~~ две куће на миру за доста година: да живе, ~~је~~ се и тако може живе-
 ти. И могло се. Мирко улешава младој други, троши на њено одело што има и ~~је~~
 нема, некако са ^{сваком} ~~неким~~ ~~и~~ је зове чудним њеним именом Дагана,
 кривље и круће. Старији син му дотури одремена на време малу помоћ, ^а ~~и~~ Мирко
 се онда крха: да ли да то остави себи за дуван и пиво, да ли да мало покрпи
 трошну и никакву кућу које ~~просто~~ прети да се сруши. На онда подели новачке ^{не}
~~појде~~ ^{не} ~~један~~ ^{један} део младој други, један део себи, трећи део опет Дагани, да причу-
 ва да он не попије, па да чим пре поправе кућу. Нати се навлачи на једно око,
 али вије јадна стара колико игде може. Са орахом се бактала још неку годину,
 па га је онда уступила апасу да га он бере, и ~~са~~ ^{неј уступа} ~~потомству~~ ^{потомству} ~~да~~
~~Мена~~ апасова јој је, за то како кад, дотурела мало ручка, мало колача. ^а Закон жи-
 вота ето тако досудио на обе стране милостињу. Само што је Мирко примио по-
 лоћ од сина отворено, и хвалио се, а Ната, на позив апаске, узме котарчицу, обо-
 ри главу, нешто прими, нешто одбије — ~~Имам~~ и ја то, хвала — а не говори истину,
~~је~~ ^{је} још не говори.

Једне јесени много мокре и ~~киселе~~ кад је Кашикара за-
кисла такођећи до труљења — орах не сасвим први пут, али први пут после мно-
го година, омануо. Ајас је посвао жестоко и грубо. Хтео је, вели, те године да
заврши ограду — Ната слуша како говори као да је кућа већ његова или тек што

14

није али ћути као миш—и да купи жени панчић са врстом, око врата. Ната тад,^{као}
понули свој део уз ^{малом млеку} пену, с тим да њој одвоје ево само ово цакче, и да
joj аласка понекад увече скува мало гриса у млеку. Напунише ^{joj} то цакче, вешало
да је покривши и ту. Аласка поможе да ^{да} Ната пренесе у свој собичак. У собич-
ку хладно. Ната извуче испод минлерлукакотарицу с дрвима, наложи ватру у малој
фуруниши. Кад је сијнуло првено, кад је заструјава ^{топлина} страшну самоћу.
Као да је закована у тој собици и нико joj не може ^{ући} сплахирила се, нешто ^у
ју је дизало са шамлице, и вукло некамо. Насмешила се тужно—Кипије на књи не-
ма, свет је сав без оградe или врата, отворен дану и ноћу свима ^{зато} старојст.
Да се решено дигла, извадица из сандука две крпе, седе за машину, прошира крпе у
врећу, напцнела врећу оресима, заметнула је на леђа, и изашла из собице. Мрак.
Машикар се не види овде онда спада петролејска светлост као фосфиреспирање
над мочвари. Да је било месечине, да је Ната могла видети своју сенку, видела
би слику погробљене старе пеганке или просјациње са торбом на леђима. Куд се
денула Ната чиновничка кћер, а госпођин Ната, са шеширом и у лепој хаљини, Ната
соседница Ната удавача са имањем! Нта све човек није, и не буде, у току живота,
шта све закону живота не пада на ум! И сада му је пало на ум нешто сасвим нео-
чкивано. Ната је пошла где никада није била. Право пред Миркова врата. Заку-
и усплахирена, не сачекавала ни реч ни знак, уђе. Мирко развуче уста у задово-
љан осмех, али остаде потпуно миран, механички дохвати врећу и скиде је на под-
лазе: Ево,
Ната тек тада каза: добро вече и, као задувана, из истог потеза ^{допаде:}
донела сам вам мало ораја, Мирко. Мирко се сад јразнежено насмеши, и рече мирно:
Од нашег ораха, е, хвала, хвала, комшинице.—Па се онда узе извињавати—Знате, ка-
викли смо овде кажемо: наш орах, годинама, лети зими, с нама је живео, волели
смо га—А обрали сте род?—Јесте, видите какве су ми руке од љуштења—настави
Ната у ^{Мирко} тон, интимно, суседски, пријатељски.—А где вам је домаћина?—Е, била,
је нема—развио руке Мирко али као у шали.—Годијао сам joj младој ја стар,
вам Ната на одлаганила, као ^{саветник} одлетела... Пре двајана сам једва добио раз-
брака од жене, хтео сам да се венчама, а она је ваља зато и утекла, да је не
бихам за себе... Ето, сад сам сам, сасвим сам.—Та реч паде као камен. Захута-
није
Зутали су док се камен од нечега ^{Натина} растопио. Живи људи. Суседи који су се
позад наши, који су се сад за тили часак заволели. Наложили су ватру спремили
делу кафе, накрили ораха. Изгубиле се ^{сватан} усплахиреност. Седе, стара жена
и стар човек, живот прошао, ништа више не могу започети... Али, ко зна шта зако-
живота још ^{за} може доћи на ум. Седе Ната и Мирко, почели једно другом да

говоре ти смеше се, разговарају интимно, препричавају беспослице. Одмарају се од нечега, годи им. Ната устаје да дода дрво у пећ. Мирко јој својим прстима сипа другу шаљу кафе, и реже средину хлеба на коцкине. Милина, ни прошлости, ни будућности. Две старости, две ~~свене~~ *свене*.

После осам дана брујало је по Рашикари и Горњој Врхови да је попа испитао другобрачног Мирка Рајића, и близу десет година стару првобрачну Наталију Рајић. Ната је продала кућу апасу, и запалакала само због ораха. Исправили су Мирков кућерак, и проживели пет година нераздељиве заједнице, пет година мучног и срећног живота. Ната је сасвим слабо видела, само домаћи посао могла вршити, Мирка су мучили болови од подагре. Кад нешто звирпи и заради, и кад одумину болови, то је за њих двоје старих био празник. Не може ~~ништа~~ ^{Мирко ове недеље} ништа радити, има болове, ја не дам да ради — загледа се "Корана" Ната у муштерију, да зна коме говори. Трошила је новац од ~~своје~~ продате куће срдечно, само да Мирку буде лакше и мило. Старо Матино срце научило је нежност, шта је милост. Много су празника доживели ~~у~~ сиромашни старац и старица. Живот је богат, пребогат, богаташ бескрајан. Ната и Мирко су се трчевито волели, трчевито су се узајамно избављали од самоће. У чудном и нечовјудском животу, ~~и то~~ ^{људском животу} и то је био роман.

Ko je prvi umro? ko je ipak ostao sam? ~~Ne~~ zakonit život
došla je završna
svašta dolazi na um. Posle pet srećnih godina ~~na~~ na red trinaeste glava po-
~~Ranije do mladosti i ludosti? Ne, ali pravi je ne kamikaze nikada nema.~~ Nasta i Mirko, obični
mana. ~~Oboje se~~ sa štanom u ruhi, sa malim zavežljajima pili miškom, Nata i Mirko,
Mirkovce
~~sa~~ sa nešto novih od prodane ~~prve~~ kćerice, krenuli su u sirotište. Vrlo rano
ujutru, kad je Kamikara još spavala, stigli su, lepog septembarskog dana, u ~~mirno~~
pu pred zgradama sirotišta. Seli su na ~~kauč~~ tamnice, koje su poneli kao
posledbe od svojih imanja. ~~Mirko i Nata~~. Govorili su kako sunu toplo greje,
kao je i tu lepo. Jutro je bilo neobično meko: da se човек nasloni na rešetku
i utone kao u dušeku. Neizmenj su Nata i Mirko imali male nesvestice kao da
~~odista tonu u mekotu jutra. Pridržavajući se uzajamno dok nesvestici ne~~
prođe. Znaју oni to olovno, kad pređe, milo im. To su bili, još увек су, ето
tu пред сиrotиштем, њихови срећни тренуци: кад олумину болови у зглобовима
Мировим, кад несвест понесе, па опет остави човека на миру, да живи.

Došlo vreme da se ulazi: prijavljeni su, a kad bi
bаш и хтели да се предомисле, немају куда. Закон живота је велики домишљан;
kad човек нема куда, сиротиште је слатко. Загрлише се чврсто у дуг загрљај.

У првом Божићу, Ната и Мирко су ручали заједно. Последњи ће им то бити ручак. Последњи ручак никада нигде није ~~био~~ весео. Мирко је једва јео, трпео болове, и отишао би да легне да му није било жао Ната, да Ната не остане сама. О ^{јак}скрсу затим Ната је заиста била сама. Она је остала да живи ^{само}досамује. ~~Мирко~~ ^{Можда} је тако било и право, она је годинама сејала самоћу.

U. Ceryn